

Після укладення союзу з Московією Б. Хмельницький зосереджує увагу на питанні возз'єднання з Козацькою Україною західноукраїнських земель. Влітку 1654 р. йому повідомили, що домогтися нейтралітету кримського хана у війні проти Польщі не вдасться. Відтак Україна почала активно готуватися дати відсіч Польщі та Криму [5, с. 73]. На прохання Б. Хмельницького передислокувати російські війська в Україну з білоруських та смоленських земель Московія не дала згоди. Це було перше серйозне порушення Березневих статей московською стороною.

У серпні 1655 р. під Кам'янець-Подільським Хмельницький приймає шведське посольство, від якого довідується про початок війни Швеції проти Речі Посполитої. Під час переговорів було досягнуто домовленості про розподіл сфер впливу України та Швеції: етнічні українські землі залишаються за Гетьманською державою, а шведи не перетнуть Вісли. Однак через легкі перемоги шведської армії над поляками шведський король відмовився від союзу з Б. Хмельницьким [2, с. 90].

Таким чином, міжусобні війни в Україні, «Руїна» роз'єднали державу і народ. Із цього не могли не скористатися сусідні країни. У 1667 р. Московія за спиною України уклала з Польщею Андрусівське перемир'я, яке розкололо територію держави на дві половини, підпорядкувавши їх іноземним країнам. У 1686 р. таке становище було закріплене «вічним миром». Лівобережну Україну з Києвом із другої половини XVII ст. іменують Малоросією (інша назва – Гетьманщина).

ЛІТЕРАТУРА

1. Горобець В. Українська зовнішня політика після Переяслава: стратегічні цілі та тактичні відступи другої половини 1655 р. / В. М. Горобець // Український історичний журнал. – 2000. – № 1. – С. 32–45.
2. Дві Русі : [зб. есе та нарисів] / за заг. ред. Л. Івшиної. – [4-е вид., стер.]. – К. : Укр. прес-група, 2005. – 496 с.
3. Дещинський Л., Панасюк А. Міжнародні відносини України: історія і сучасність / Л. Є. Дещинський, А. В. Панасюк. – Львів, 2001. – 482 с.
4. Єрмолаєв В. Деякі питання юридичної природи Переяславського акта 1654 р. / В. М. Єрмолаєв // Вісник Академії правових наук України. – 2005 р. – № 3 (42). – 2005. – С. 84–90.
5. Єрмолаєв В., Козаченко А. Органи влади і управління української держави / В. М. Єрмолаєв, А. І. Козаченко. – Харків, 2002. – 268 с.
6. Субтельный О. Украина: История / О. Субтельный. – К. : Аграрна освіта, 2005. – 469 с.
7. Шумов С., Андреев А. История запорожской Сечи / С. Шумов, А. Андреев. – К., 2003. – 314 с.

С.С. Журило,
асистент,

*Інститут національного та міжнародного права
Міжнародного гуманітарного університету,
м. Одеса, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ ПРИ УСИНОВЛЕННІ

Права дітей відображені у більш ніж ста українських законодавчих та інших нормативно-правових актах. Однак, незважаючи на приведення законодавства України у відповідність з нормами міжнародного права, в сучасних реаліях галузь охорони прав дитини має багато проблем, що свідчить про необхідність вдосконалення законодавчого регулювання в цій сфері.

Загальним принципом, на якому ґрунтується весь інститут усиновлення, є принцип найкращого забезпечення при усиновленні захисту інтересів дитини. Саме інтереси дитини мають бути визначальним критерієм оцінки осіб, які бажають бути усиновлювачами, під час винесення судами рішень про усиновлення, відміну усиновлення тощо. Аналіз правовідносин, які виникають в результаті усиновлення, дають змогу вести мову про можливість створення справжніх сімейних відносин між усиновлювачем та усиновленим. В цьому контексті актуальними є питання, пов'язані із захистом прав та інтересів дітей при їх усиновленні.

Усиновлення є формою влаштування дитини шляхом юридичного «заміщення» її сім'ї іншою. Як специфічна правова конструкція, воно здійснює вплив практично на всі цивільно-правові

відносини за участі усиновлювача чи усиновленого, у яких присутній особистісний елемент. Не є виключенням в цьому сенсі і спадкові правовідносини.

Усиновлення встановлює між усиновлювачем та усиновленим такі правовідносини, які існують між батьками та дітьми. Тобто, між особами, які до того не були пов'язані відносинами спорідненості, встановлюються такі відносини. Усиновлений стосовно усиновлювача, так само і усиновлювач стосовно усиновленого, набуває статусу родича за походженням в сімейних, цивільних, трудових, житлових відносинах тощо. Вказані наслідки настають незалежно від того, чи записані усиновлювачі в якості батьків дитини.

Приведення українського законодавства у відповідність до міжнародно-правових норм спричинило суттєві зміни в регулюванні прав дитини. Сьогодні дитина визнана самостійним суб'єктом належних їй особистих і майнових прав. Такий підхід відповідає положенням Конвенції про права дитини [1] та прийнятим на себе Україною зобов'язанням забезпечити захист прав та інтересів неповнолітніх.

Термін «інтерес» (від лат. *interest* – мати значення, важливо) в словнику визначається, як ставлення особи до предмета як до чогось для неї цінного, привабливого. Зміст і характер інтересу пов'язані як з будовою і динамікою мотивів і потреб людини, так і з характером форм і засобів освоєння дійсності, якими вона володіє [2].

В науковій літературі представлені наступні концепції інтересу:

1) суб'єктивна концепція, представники якої вважають інтерес категорією суб'єктивною, він розуміється як явище волі і свідомості та існує лише у внутрішньому світі людини, а шукати його поза свідомістю немає сенсу; отже, якщо немає усвідомлення інтересу суб'єктом, то немає сенсу говорити і про сам інтерес [3, с. 15; 4, с. 223];

2) об'єктивна концепція визначає, що інтереси існують споконвічно в об'єктивній соціальній реальності поза та незалежно від усвідомлення їх суб'єктом; будучи усвідомленими, інтереси служать стимулом до дії; вони є об'єктивною категорією [5, с. 18; 6, с. 51];

3) змішана концепція, за якою інтересом є діалектична категорія, в якій проявляються обидві охарактеризовані концепції. Суб'єктивна сторона інтересу полягає в психічній налаштованості суб'єкта інтересу за адресою якого-небудь об'єкта (явища), його спрямованості володіти тими чи іншими об'єктами навколишньої дійсності або пізнати об'єкти (явища) дійсності. Об'єктивна сторона інтересу полягає в певній незалежності, відособленості інтересу від його суб'єкта. Таким чином, інтерес не лише отримує відображення в свідомості суб'єкта, а й існує як факт навколишньої дійсності [7, с. 33; 8, с. 17].

У цьому зв'язку правильною видається позиція тих авторів, які розрізняють інтерес як об'єктивні і суб'єктивні процеси усвідомлення і реалізації інтересу. В обґрунтуванні цієї позиції слушним видаються такі аргументи:

1) усвідомлення інтересу не додає до його змісту нічого нового, оскільки він визначається життєвими умовами, які оточують суб'єкт;

2) інтерес не породжується свідомістю, а існує в дійсності у формі зв'язку суб'єкта з оточуючими його умовами, що проявляється у вигляді суспільних відносин, змістом яких є потреба суб'єкта.

Таким чином, не сам інтерес являє собою єдність об'єктивного і суб'єктивного, а процес його реалізації. Саме в процесі усвідомлення інтересу та його реалізації суб'єктом проявляються, з одного боку, суб'єктивні моменти, що характеризують особисті якості людини: розумові здібності, освіту, культурний розвиток та інші ознаки; з іншого боку – об'єктивні умови її життя: суспільні відносини, соціальні цінності.

З урахуванням сказаного інтерес можна визначити як об'єктивну категорію, що представляє собою умови благополуччя суб'єкта.

Стосовно ж усиновлення такими умовами благополуччя є, в першу чергу, забезпечення дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, повноцінною сім'єю, оточення її любов'ю та турботою.

Для захисту прав та інтересів усиновленого усиновлювачі наділяються всіма правами по вихованню, утриманню, освіті дитини, що дає змогу в повній мірі компенсувати дитині втрату батьківського піклування.

Усиновлення дає можливість досягти таких соціальних цілей, як: забезпечення дитини сім'єю, вихованням, утриманням, навчанням та захистом; надання можливість особам, які не мають власних дітей, реалізувати свої батьківські почуття та любов.

Важливо відзначити судовий порядок усиновлення, що також забезпечує інтереси дитини, адже судовому процесу передують велика кількість умов (отримання необхідних дозволів, перевірка матеріальних та житлових умов кандидата в усиновлювачі тощо).

Безстроковість відносин між усиновленням та усиновлювачем також сприяє забезпеченню інтересів дитини, стабільності в сім'ї тощо.

Отже, забезпечення інтересів дитини при усиновленні забезпечується самою правовою сутністю даного інституту (усиновлення), який представляє собою пріоритетну форму влаштування в сім'ю дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, з метою їх виховання, утримання, навчання та захисту, а також набуття усиновлювачами батьківських прав та обов'язків, при якому між усиновлювачами та дитиною виникають правовідносини, подібні до правовідносин між батьками та дітьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. (ратифікована 27.02.1991 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Большой энциклопедический словарь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vedu.ru/bigencdic/24054/>
3. Гош А. Материальные потребности и интересы / А. Гош // Экономические науки. – 1971. – № 7. – С. 14–19.
4. Заозеров М. Общественные и личные интересы и их сочетание при социализме / М. И. Заозеров // О диалектике развития советского социалистического общества / Под общ. ред. В. Н. Пилипенко и Г. М. Штракса. – М., 1962. – С. 223 (цит. по : Михайлов С. Категория интереса в российском гражданском праве / С. В. Михайлов. – М. : Статут, 2002. – 205 с.).
5. Михайлов С. Категория интереса в российском гражданском праве / С. В. Михайлов. – М. : Статут, 2002. – 205 с.
6. Худояров Б. Защита прав и интересов детей по семейному праву республики Таджикистан : дисс. ... канд. юрид. наук / Б. Т. Худояров. – Душанбе, 2000. – 191 с.
7. Богатырев Ф. Интерес в гражданском праве / Ф. О. Богатырев // Журнал российского права. – 2002. – № 2. – С. 33–43.
8. Першина И. Интерес в праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / И. В. Першина. – Нижний Новгород, 2002. – 20 с.

А.О. Згама,

кандидат юридичних наук, доцент,

Інститут національного та міжнародного права

Міжнародного гуманітарного університету,

м. Одеса, Україна

ЩОДО ОПЕРАТИВНОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ У ГОСПОДАРСЬКИХ СУДАХ

Перед господарським судочинством постійно постає проблема досягнення оптимального співвідношення оперативності та якості судової діяльності. Уже давно всі звикли, що скорочені строки вирішення спорів у господарських судах є своєрідною візиткою карткою господарського процесу, який має бути пристосованим до потреб господарського обігу та швидкого обігу капіталів. На жаль, досить часто баланс між швидкістю й правильністю розгляду та вирішення спору порушується, і при цьому неабияку роль відіграє суб'єктивний фактор затягування господарського процесу.

Відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1], яка є частиною національного законодавства України (ч. 1 ст. 9 Конституції України), кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безсто-